

Anonimizirana različica

Prevod

C-236/23 - 1

Zadeva C-236/23

Predlog za sprejetje predhodne odločbe

Datum vložitve:

7. april 2023

Predložitveno sodišče:

Cour de cassation (Francija)

Datum predložitvene odločbe:

30. marec 2023

Pritožnica:

Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (Matmut)

Nasprotne stranke v postopku s pritožbo:

TN

Société MAAF assurances

Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages (FGAO)

PQ

COUR DE CASSATION (KASACIJSKO SODIŠČE)

Javna obravnava z dne **30. marca 2023**

[...] (ni prevedeno)

[...] (ni prevedeno)

– Predložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe Sodišču
Evropske unije

FRANCOSKA REPUBLIKA

V IMENU FRANCOSKEGA LJUDSTVA

MNENJE COUR DE CASSATION, DEUXIÈME CHAMBRE CIVILE
(KASACIJSKO SODIŠČE, DRUGI CIVILNI SENAT),

Z DNE 30. MARCA 2023

Kazenski senat, ki odloča o pritožbi št. 20-86.015, ki jo je vložila družba Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (MATMUT), je 6. septembra 2022 zaprosil za mnenje drugega civilnega senata.

Spis je bil posredovan generalnemu državnemu tožilcu.

[...] (ni prevedeno)

je drugi civilni senat Cour de cassation (kasacijsko sodišče) [...] (ni prevedeno) podal to mnenje.

Dejansko stanje in postopek

- 1 Iz izpodbijane sodbe (Lyon, 21. oktober 2020) izhaja, da je PQ 5. oktobra 2012 pri družbi Mutuelle assurance des travailleurs mutualistes (v nadaljevanju: družba MATMUT) sklenil pogodbo o avtomobilskem zavarovanju, pri čemer je izjavil, da je edini voznik zavarovanega vozila.
- 2 Dne 28. septembra 2013 se je zgodila prometna nesreča, v kateri je bilo udeleženo to vozilo, ki ga je vozil TN, ki je bil v stanju pijanosti. PQ, ki je bil potnik v vozilu, je bil poškodovan v nesreči, v kateri je bilo udeleženo tudi drugo vozilo, zavarovano pri družbi MAAF.
- 3 TN, proti kateremu je bil uveden postopek pred tribunal correctionnel (kazensko sodišče), je bil spoznan za krivega med drugim za to, da je kot voznik motornega vozila pod vplivom alkohola osebi PQ nenamerno povzročil poškodbe, ki predstavljajo trimesečno nezmožnost za delo.
- 4 Na kazenski obravnavi, na kateri so bili preučeni civilni odškodninski zahtevki osebe PQ, je družba MATMUT uveljavljala ugovor ničnosti pogodbe zaradi lažne izjave PQ glede identitete običajnega voznika, zahtevala, naj se jo oprostí odgovornosti, in predlagala, da odškodnino osebi PQ izplača Fonds de garantie des assurances obligatoires de dommages (FGAO), ki je v skladu s členom L. 421-1 code des assurances (zakonik o zavarovanju) organ, pristojen za izplačilo odškodnine med drugim oškodovancem v prometnih nesrečah, katerih povzročitelj ni zavarovan.

- 5 Tribunal correctionnel (kazensko sodišče) je s sodbo z dne 17. decembra [2018] pogodbo razglasilo za nično zaradi zavarovančeve namerne lažne izjave. Družbo MATMUT je oprostilo odgovornosti, osebi TN je naložilo, da oškodovancem povrne škodo, in razglasilo izvršljivost sodbe zoper sklad FGAO.
- 6 Sklad FGAO, družba MAAF in TN so se zoper to sodbo pritožili.
- 7 Cour d'appel (višje sodišče) je potrdilo sodbo v delu, v katerem je bila pogodba o zavarovanju med osebo PQ in družbo MATMUT razglašena za nično.
- 8 Ugotovilo je, da je bil ob sklenitvi pogodbe o zavarovanju z osebo PQ TN lastnik vozila in njegov običajni voznik. Presodilo je, da je PQ tako namerno podal lažno izjavo glede identitete običajnega voznika, zaradi katere se je očitno spremenilo mnenje zavarovatelja glede tveganja, saj je bil TN predhodno obsojen zaradi vožnje pod vplivom alkohola.
- 9 Vendar je zavrnilo oprostitev odgovornosti družbe MATMUT in razglasilo, da je odločba zoper njo izvršljiva. Posledično je sklad FGAO oprostilo odgovornosti. Pri tem je cour d'appel (višje sodišče) navedlo, da iz prevlade prava Evropske unije nad nacionalnim pravom izhaja, da ničnosti pogodbe zaradi namerne lažne izjave zavarovanca, ki jo določa člen L. 113-8 zakonika o zavarovanju, ni mogoče uveljavljati zoper oškodovance v prometnih nesrečah ali njihove pravne naslednike.
- 10 Navedlo je tudi, da dejstvo, da je bil oškodovanec potnik v vozilu, ki je povzročilo nesrečo, ali zavarovalec ali lastnik tega vozila, ne omogoča, da bi se mu odrekel status tretjega oškodovanca.
- 11 Družba MATMUT je zoper to sodbo vložila pritožbo pri Cour de cassation (kasacijsko sodišče) (pritožba št. 20-86.015), v okviru katere so druge stranke v postopku TN in njegov zavarovatelj, družba MAAF ter PQ in sklad FGAO.
- 12 V tej pritožbi, o kateri odloča kazenski senat, se v bistvu cour d'appel (višje sodišče) očita, da je ničnost pogodbe o zavarovanju razglasilo za neizvršljivo zoper PQ, čeprav je ugotovilo, da je zavarovatelju zavestno navedel netočne podatke o identiteti običajnega voznika vozila. Zatrjuje se, da je cour d'appel (višje sodišče) kršilo člena L. 113-8 in R. 211-13 zakonika o zavarovanju.
- 13 Kazenski senat, ki je menil, da je za preučitev pritožbenega razloga potrebno mnenje senata, specializiranega za zavarovalno pravo, mu je postavil naslednje vprašanje:

„Ali je treba ničnost pogodbe o avtomobilskem zavarovanju zaradi namerne lažne izjave glede identitete običajnega voznika razglasiti za neizvršljivo zoper oškodovanca, tudi kadar je hkrati potnik v vozilu, ki je povzročilo nesrečo, in zavarovalec, ki je podal to lažno izjavo?“

Upoštevne določbe

- 14 V skladu s členom L. 113-8 zakonika o zavarovanju je pogodba o zavarovanju nična v primeru zavarovančevega namernega zamolčanja ali lažne izjave, če takšno zamolčanje ali lažna izjava spremeni predmet tveganja ali ublaži zavarovateljevo mnenje o njem, čeprav tveganje, ki ga je zavarovanec zamolčal ali izkrivil, ni vplivalo na nesrečo.
- 15 Za slabo vero zavarovalca, ki se sankcionira z ničnostjo zavarovanja, je značilen njegov namen zavesti zavarovatelja (drugi civilni senat, 19. oktober 2006, pritožba št. 05-18.886), ne glede na to, da lažna izjava ni vplivala na nesrečo (kazenski senat, 31. maj 1988, pritožba št. 87-84.010, objavljena).
- 16 Ničnost pogodbe o zavarovanju začne učinkovati na datum namerne lažne izjave (kazenski senat, 2. december 2014, pritožba št. 14-80.933, objavljena). Če je torej nepravilna izjava o tveganju podana ob sklenitvi pogodbe, je z ničnostjo pogodba razveljavljena retroaktivno, tako da se nato zanjo šteje, da ni nikoli obstajala.
- 17 Cour de cassation (kasacijsko sodišče) je do sodbe, ki je pomenila preobrat, z dne 29. avgusta 2019 (drugi civilni senat, 29. avgust 2019, pritožba št. 18-14.768, objavljena) menilo, da se lahko ničnost pogodbe, ki je posledica zavarovančeve lažne izjave, uveljavlja proti oškodovancu, če je zavarovatelj, ki je zavrnil kritje, ustrezno predlagal, da odškodnino krije sklad FGAO (kazenski senat, 31. maj 1988, zgoraj navedeno; kazenski senat, 12. junij 2012, pritožba št. 11-87.395).
- 18 Pri tem se je oprlo zlasti na člen R. 211-13 zakonika o zavarovanju, ki določa, da se zoper oškodovanca ne morejo uveljavljati le nekatere izgube in izključitve kritja.
- 19 Cour de cassation (kasacijsko sodišče) od te sodbe z dne 29. avgusta 2019 meni, da je iz členov L. 113-8 in R. 211-13 zakonika o zavarovanju, ki se razlagata ob upoštevanju člena 3(1) Direktive Sveta 72/166/EGS z dne 24. aprila 1972 in člena 2(1) Druge direktive Sveta 84/5/EGS z dne 30. decembra 1983 ter členov 3 in 13 Direktive Sveta 2009/103 z dne 16. septembra 2009, mogoče sklepati, da ničnosti, uzakonjene s členom L. 113-8 zakonika o zavarovanju, ni mogoče uveljavljati zoper oškodovance v prometnih nesrečah ali njihove pravne naslednike in da od sklada FGAO v takem primeru ni mogoče zahtevati, naj oškodovancu izplača odškodnino (drugi civilni senat, 16. januar 2020, pritožba št. 18-23.381, objavljena; kazenski senat, 8. september 2020, pritožba št. 19-84.983, objavljena).
- 20 Iz člena L. 211-7-1 zakonika o zavarovanju, ki izhaja iz zakona št. 2019-486 z dne 22. maja 2019, sprejetega zaradi uskladitve zakonika o zavarovanju s pravom Unije, odslej izhaja, da ničnosti pogodbe o avtomobilskem zavarovanju ni mogoče uveljavljati zoper oškodovance v prometni nesreči ali njihove pravne naslednike in da jim mora v takem primeru zavarovatelj, ki zagotavlja civilno odgovornost zaradi udeleženega vozila, izplačati odškodnino. V besedilu je dodano, da

zavarovatelj vstopi v pravice odškodninskega upnika zoper osebo, odgovorno za nesrečo, do višine zneskov, ki jih je izplačal.

Razlogi za vložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 21 Cour de cassation (kasacijsko sodišče) od razvoja svoje sodne prakse in začetka veljavnosti člena L. 211-7-1 zakonika o zavarovanju ni nikoli odločalo o vprašanju, ali ničnosti pogodbe o zavarovanju ni mogoče uveljavljati zoper oškodovanca, ki je bil potnik v vozilu, kadar je ta tudi zavarovalec in avtor namerne lažne izjave, ki je povzročila ničnost pogodbe o zavarovanju.
- 22 Poleg tega se nobena od sodb Sodišča Evropske unije, s katerimi se razlaga Direktiva 2009/103 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil in o izvajanju obveznosti zavarovanja takšne odgovornosti, ki se uporablja v tem sporu, ali prejšnje direktive, ki so bile konsolidirane z njo, ne nanaša na ta poseben položaj (Candolin, 30. junij 2005, zadeva C-537/03, ECLI:EU:C:2005:417; Churchill Insurance Company, 1. december 2011, zadeva C-442/10, ECLI:EU:C:2011:799; Marques Almeida, 23. oktober 2012, zadeva C-300/10, ECLI:EU:C:2012:656; Csonka in drugi, 11. julij 2013, zadeva C-409/11, ECLI:EU:C:2013:512; Fidelidade, 20. julij 2017, zadeva C-287/16, ECLI:EU:C:2017:575; Delgado Mendes, 14. september 2017, zadeva C-503/16, ECLI:EU:C:2017:681; Van Ameyde, 10. junij 2021, zadeva C-923/19, ECLI:EU:C:2021:475).
- 23 Čeprav iz te sodne prakse izhaja, da je edino razlikovanje, ki ga dopuščajo predpisi Unije o obveznem zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil, razlikovanje med voznikom in potnikom, ter čeprav dejstvo, da je potnik, ki je oškodovanec, tudi zavarovanec vozila, ne omogoča, da se mu odreče status tretjega oškodovanca, pa nobena od teh sodb ni obravnavala položaja zavarovanca, ki je bil kot potnik oškodovanec in ki je po svoji krivdi povzročil ničnost pogodbe o zavarovanju. Zlasti zgoraj navedena sodba Fidelidade, ki se je nanašala na posledice ničnosti pogodbe, se je nanašala na položaj oškodovancev, ki niso bili zavarovalci. In zgoraj navedena sodba Churchill Insurance Company se ni nanašala na posledice, ki izhajajo iz ničnosti pogodbe, temveč na nacionalno določbo, ki je imela za posledico samodejno izključitev obveznosti zavarovatelja v nekaterih okoliščinah, da izplača odškodnino zavarovancu, ki je bil kot potnik oškodovanec, če je ta za vožnjo pooblastil nezavarovano osebo.
- 24 Zato se postavlja vprašanje, ali navedene direktive nasprotujejo temu, da bi se lahko ničnost pogodbe o zavarovanju uveljavljala zoper potnika oškodovanca, če je ta tudi zavarovalec, katerega pogodbena napaka je vzrok te ničnosti.
- 25 Cour de cassation (kasacijsko sodišče) se tudi sprašuje, ali bi lahko zavarovatelj, če bi bila ničnost pogodbe o zavarovanju razglašena za neizvršljivo zoper oškodovanca, ki je zavarovalec, brez kršitve prava Unije proti njemu vložil pravno sredstvo na podlagi namerne povzročitve zmote, storjene ob sklenitvi pogodbe, da bi dobil povrnjene zneske, ki mu jih je plačal na podlagi pogodbe.

- 26 V skladu z nacionalno sodno prakso namreč oseba, ki je sklenila pogodbo o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil in ki prostovoljno poda lažne izjave, s tem prevzame odgovornost do zavarovatelja in mora v primeru razglasitve ničnosti te pogodbe zaradi namerne lažne izjave zavarovatelju povrniti odškodnino, ki jo je ta plačal oškodovancu (prvi civilni senat, 26. februar 1991, pritožba št. 88-15.814, objavljena).
- 27 Nasprotno pa bi ugotovitev, da je zoper takega oškodovanca mogoče uveljavljati ničnost pogodbe o zavarovanju, v francoskem pravu privedla do tega, da bi njegovo odškodnino prevzel sklad FGAO, saj členi L. 421-1, I, 1., R. 421-4 in R. 421-18 zakonika o zavarovanju v tem primeru določajo posredovanje tega sklada v korist oškodovanca v prometni nesreči in njegovih pravnih naslednikov.
- 28 Zato se postavlja vprašanje, ali člena 3 in 13 Direktive 2009/103 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 nasprotujeta nacionalni ureditvi, ki bi ničnost pogodbe, ki je posledica namerne lažne izjave potnika oškodovanca, ki je tudi zavarovalec, ob sklenitvi pogodbe o zavarovanju, razglasila za izvršljivo proti njemu, in ali bi dejstvo, da mora sklad FGAO temu oškodovancu izplačati odškodnino, če bi bila ničnost pogodbe razglašena za izvršljivo zoper njega, lahko vplivalo na rešitev.
- 29 Ker odgovor na ta vprašanja ni tako očiten, da ne bi dopuščal razumnega dvoma, je treba Sodišču Evropske unije v skladu s členom 267 Pogodbe o delovanju Evropske unije predložiti predlog za sprejetje predhodne odločbe.

IZ TEH RAZLOGOV Cour de cassation (kasacijsko sodišče):

Sodišču Evropske unije v predhodno odločanje predlaga to vprašanje:

Ali je treba člena 3 in 13 Direktive 2009/103 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. septembra 2009 razlagati tako, da nasprotujeta temu, da bi se ničnost pogodbe o zavarovanju civilne odgovornosti pri uporabi motornih vozil razglasila za izvršljivo zoper potnika oškodovanca, kadar je ta hkrati zavarovalec, ki je ob sklenitvi pogodbe podal namerno lažno izjavo, ki je povzročila to ničnost?

[...] (ni prevedeno)